

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutviones Morales

In Qvibvs Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

11. De Risu.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

um absentis; Delectatio verò non est nisi de bono presenti, aut de futuro, vel præterito per spem, vel memoriam præsentis facti. Item amo amicum præsentem, & dum cogito illum male valere, tristior; ergo dum cogitans illum bene habere, delectior, reuera amor meus in amicum, differt à delectatione, quia in amore perseuero, & dum tristior, putans eum malè valere: & dum delectior cogitans illum bene habere. Amplius, Amor est boni per se absolute, & simpliciter sumpti; delectatio non item. Postremò, Amor versatur etiam vniuersè circa ipsa genera bonorum: amamus enim omnes castos, iustos, sapientes, fortes; at delectatio nõ est de ipsis generibus bonorum, sed de singulis.

Decimoquartò quæritur, An operatio sit propter delectationem consequentem, an potiùs delectatio sit propter operationem quam cõsequitur? Ratio dubitandi est, quia operationem perficit delectatio, ergo operatio est propter delectationem. Deindè operationem cõsequitur delectatio vt finis, vt fructus, & terminus: ergo est vltimum bonum, quod appetitur. Respondeo ex communi omnium sententiã, operationem non esse propter delectationem: alioqui enim felicitas, quæ in optima hominis operatione consistit, propter delectationem esset. Contemplatio item, aliæque similes operationes sunt gratia sui, non voluptatis. Accedit, quod cibum, & potum sumimus, non vt delectemur, sed vt alamur, & viuamus. Immo etiam in coniugali complexu voluptatem natura constituit ad sobolis procreationem. Ad obiectum verò argumentum respondeo, voluptatem nõ dici operationis finem, & terminum, quia natura operationem in voluptatem referat; sed quia voluptas operationi accedit, & superuenit; & proindè est vltimũ, quod operationi adiungitur: eam autem adiunxit natura, vt ipsa operatio diuturnior, constantior, & vehementior redderetur.

Decimoquintò quæritur, Quæ delectationes apud Aristotelem. i. *Rhetorico. cap. 11.* appellentur Naturales, Rationales, & præter naturam. Respondeo, Naturales dici, quæ pertinent ad naturam tuendam, & conseruandam; cuiusmodi sunt quæ captantur ex cibo, potu, & his quæ ad generationem prolis diriguntur: Naturaliter etiam post defatigationem quiescendo delectamur: ac proindè naturales quoque dicuntur delectationes, quæ ex lecto, & habitatione, & vestitu necessario captantur. Delectationes rationales vocantur, quæ sunt hominis propriæ, vt quæ oriuntur ex hostium nostrorum victoria, ex lucro, honore, fama, gloria, dignitate, potentia, studio, & officio virtutis, ex doctrina, scientia, & arte. Præter naturam delectationes dicuntur, quæ ex aliqua deprauata corporis parte, vel sensu nascuntur; quidam enim delectantur esu carbonis, terræ, & aliarum rerum similibus. Sicut enim ærotantibus amara sunt dulcia ob viciatum, & corruptum gustum; sic quibusdam res alioqui per se gustui migratæ placent, & sapiunt ob corpus male affectu. Idem accidit in ipsis veneris, & libidinosis delectationibus: quædã enim earum dicuntur præter naturam, cuiusmodi sunt nefaria, & auersa libido, hominis cum bestia concubitus, & aliæ si-

miles delectationes execrandæ, & detestabiles, quæ vel nominatæ pudicæ & honestas aures offendunt.

Decimosextò quæritur, Quæ partes sint delectationi subiectæ. Respondeo ex Philosophorum, & Theologorum sententiã, alias delectationes esse naturales, quæ sunt de bonis ad naturam pertinentibus, qualis est voluptas, quæ capitur ex cibo, potu, coitu, sic defatigati quiescendo delectamur: alias esse animales, quæ corporis sensibus percipiuntur, inter quas præcipuæ sunt, quæ oriuntur ex tactu, gustatu, odoratu, auditu; alias verò esse delectationes rationis, quæ sunt de bonis ad mentem, seu rationem spectantibus: vt cum quis delectationem capit ex honore, gloria, fama, excellentia, dignitate, imperio, potentia, opibus, victoria, lucro, contemplatione rerum, officio, & actione studiosa.

Decimosseptimò quæritur, Quænam causæ, & effectus sint delectationis. Respondeo, vt supra dixi, quia nonnulli arbitrantur, Amorem boni futuri esse eundem affectum, quod desiderium dicimus, & Amorem boni præsentis, quod habetur, re ipsa esse delectationem; idcirco putant eiusdem causas, & effectus desiderium habere, quos habet Amor boni futuri, & expectati; & pari ratione easdem causas, & effectus habere delectationem, quos habet Amor boni præsentis, quo quis potitur. Sed quidquid dicatur, certè delectatione sicuti & amore cor se dilatat, ac fundit, & desiderio sese porrigit: Nihilominus delectatio, vt prædixi, gigni solet ex spe; quia cū boni aliquid spe habemus, quasi aliquo modo adepti, eo delectamur. Præterea lætitia, seu delectatio, affectus est mollis, tener, dulcis, est naturæ calidæ, & humidæ; ac proindè aridæ, & sanguinæ. Lætitiam in splene sedem habere Medici docent: nam splen succos crassos, & melancholicos in icore genitos ad se attrahit, quorum parte subtilissima cum se aluerit, quod superest proprio quodam meatu ad ventriculũ remittit. Qui mollis, & tener corde sunt, facillè lætantur, vt pueri, iuuenes, adolescentes, bene valentes, & qui in otio versantur. Porro lætitia calore suo sanguinem purgat, valetudinem roborat, colorem florentem, nitidum, gratum, & pulchrum inducit. apud Macrobiũ *lib. 6. Saturnalio. cap. 11.* quærit Seruius, qui gaudentur rubescunt. Respondet Diarsius Philolophus, gaudium, inquam, extrinsecus contingit: ad hoc animoso occursum natura festinat, quam sanguis comitando, quasi alacritate integritatis sue compehens tingit cutem, & indè similis color enascitur. Sic ille.

Cap. XI.

De Risu.

Delectatio, seu lætitia parit risum, risus autem affectus non est, sed eius effectus, videlicet motus, primum in parte oris, mox in oculis; deindè in tota hominis facie ex cordis dilatatione profectus; nascitur autem risus ex noua & recenti lætitia cordis, ex re inexpectata, & inopinata. Aliquando tanè vehemens cogitatio risum impedit, adimit, prohibet; quare viri sapientes, prudentes, graues, maximè experti, assuefacti his vel

illis.

illis rebus rarius ridere solent, excitatur risus ex casibus innoxiiis quidem, sed foedis, ex dictis fatuis, scurrilibus, ex interpretationibus, vel rogationibus absurdis, responsis acutè detortis in alium sensum, quàm quem postulabant rogata: ex imitatione per verba, quæ est genus quoddam mimicæ repræsentationis; gestulationibus, deformitate dicti, vel facti. Ij sunt ad risum proni, in quibus flava bilis redundat: eo quod ex immodico calore faciliè cor exporrigitur. Et qui pituita, aut atra bili abundant, aut infestantur, sunt ad risum lenti, & tardi ob frigoris tarditatem. Corde delictijs mollesactio magni, & crebri risus oriuntur, ut vino, lufibus, amoribus, fabellis festiuis, concentu, lasciuia, & id genus alijs.

Cap. XII

De Odio.

S. Th. 1. 2. q. 29.

PRIMo queritur, Quid sit Odium. Respondeo, Odium Amori aduersari; quare sicuti Amor, est actus, quo quis sibi, vel alteri bonum vult, & optat, sic odiù, nihil aliud est nisi actus, quo quis sibi, vel alteri malum vult sine aliquo suo commodo, & emolumento. Nam cum alteri irascimur, malum ei cupimus: Sed ira non est odium, quia irasci, est malum alteri velle ob emolumentum nostrum, nimirum vindictam, qua iniuriam acceptam vlciscimur. Item inuidere alteri, non est propriè eum odisse: nam inuidere, est tristari de bono alterius, quo ipse careas, quod habere cupias, sed non possis; cum tamen alioqui sis ei similis, vel æqualis: Odisse verò alterum, est ei malum velle, nec ob aliud omninò, nisi quia persona alterius nobis displiceat. Odiù igitur, est actus, quo quis sibi, vel alteri malum vult sine proprij emolumenti causa.

Arist. li. 2. Ethic. 4. S. Th. 1. 2. q. 29.

Secundò queritur, Cuius obiecti sit odium. Respondeo, Odium esse tum per se, tum rei; sicut & Amor, personæ est & rei. Odium personæ, est actus, quo personæ alterius malum volumus, solum quia ipsa persona nobis sit infensa; quod si ei malum velimus ob aliquod nostrum emolumentum, odium personæ non est. Odium verò rei, est actus, quo alicui rei malum volumus propter ipsam, non quia nobis aliqua ratione noceat, aut quia rebus nostris damno sit, sed quia ea per se nobis displiceat, & odiosa est, tanquam res per se contraria, & inimica nobis. Vnde qui odio rem habet, cupit interitum, & exitium eius. Inter ipsa animalia existunt odia, & inimicitia, quia quædam illorum persequuntur alia, ut sibi aduersa, & inimica. Rectè igitur Cicero *Tusculana* quarta definiuit, Malevolentiam esse ex malo alterius sine emolumento suo. Caietanus, Odium personæ, vocat odium inimicitia: Odium rei, appellat odium abominationis. Ego verò odium personæ intelligo actum, quo personæ malum volumus, non nisi quia persona alterius nobis displiceat: & odium rei accipio actum, quo rei alicui malum cupimus, quia ea per se nobis non placeat. Ex quo efficitur, ut multis modis possit quis alterius necem optare, ex odio, scilicet, inuidia, ira, indignatione, metu, iustitia. Ex odio appetit, cum optat non ob aliud, nisi quia ei persona alterius displiceat per se; & ideo cupit, ne eiusmodi

persona in hac rerum vniuersitate sit. Ex inuidia verò optat alterius mortem, quia tristatur rebus eius secundis, & prosperis etiam si nihil officiant, & propterea, ne eiusmodi felicitate potiatur, quæ est ei odiosa, & infensa, cupit interitum illius. Ex ira autem, quatenus cupit illi mortem, quod sit ab eo iniuria læsus. Ex indignatione, quia contristatur bonis alterius, eo quod ea indignus habeat, vel indignè ea administret. Ex metu verò, quia existimat alterum sibi nociturum. Ex iustitia autem, quia putat alterum reum esse mortis, eo quod capitale crimen admiserit. Sequitur item, ut aliquando quis optet mortem alterius, non quidem odio personæ, sed odio rei alicuius. Verbi gratia, mater optat mortem filiarum, propterea quod eas vel ob inopiam, vel ob deformitatem in matrimonium collocare, ut vellet, non potest, aut quia causa earum persuadet sibi se à marito contemni, & durè tractari. Pari modo quis seipsum interimit, non odio quidem suæ personæ, sed odio rei: nam odio habet aduersa, & mala quæ sustinet, aut quia tyranni potentiam, & iram per timefcit, aut quia tristatur ex detrimento, & iactura suorum bonorum, aut quia de sua salute, & vita penitus desperat, frustratus omni spe, & expectatione rerum meliorum. Dæmones scilicet, & homines improbi sempiternis gehennæ supplicijs destinati odio habent Deum, & se ipsos, non quia persona Dei, aut propria ipsorum persona per se simpliciter displiceat, sed odio poenarum, quas velint, nolint, sustinere coguntur; & idcirco nec Deum punire, nec ipsi tantam poenarum acerbitatem, quantam ferunt miseri, perferre vellent.

Tertiò queritur, Quæ sint, quæ odio habemus rerum obiecta. Respondeo, Odio nos habere deformia, iniucunda, molesta, turpia; quæ item fastidium generant, omnia item naturæ inimica, & aduersa; propterea, ut ante iam dixi, odio habemus tum personas, tum res: ad hæc odio habentur non solum singularia, sed etiam ipsa genera personarum, vel rerum: Odiosum enim nobis est vniuersum genus latronum, proditorum, sicariorum, maleficorum, item omne genus turpitudinis.

Quartò queritur, Cui affectui odium opponatur. Respondeo, Directo & per se opponi Amori: nam Amor est boni per se, & simpliciter, odium verò mali per se, & absolute. Sed animaduertendum est, Amorem ut ante diximus, iuxta quorundam sententiam, esse genus sub se continens Desiderium futuri boni, & delectationem de bono præsentis: Odium igitur cum Amori opponatur, sequitur iuxta eorum sententiam, ut sit genus sub se complectens duos affectus circa mala contrarios Desiderio, & delectationi, ita ut sicut Desiderium est amor boni futuri, & expectati, & Delectatio est amor ex bono præsentis cum quadam suauitate, & voluptate perceptus: Sic etiam odium aliquando sit actus, quo cupimus ne malum futurum quod imminet contingat; aliquando verò sit actus, quo cupimus, ut malum quod adest, & contristat nos, penitus abesset. Longè verius est odium esse mali per se, & absolute, sicut amor est simpliciter, & per se boni.

(:)